
Prøveforelesning og morgendagens forskere – nok en gang

DEBATT

GEIR JONER

geir.joner@medisin.uio.no

Geir Joner er spesialist i barnesykdommer, professor emeritus i pediatri og arbeider ved Barne- og ungdomsklinikken, Oslo universitetssykehus.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter

Til tross for forsikringer om endring ligger emnet for prøveforelesningen fremdeles for tett opp til emnet i doktorgradsavhandlingen.

En doktorgradskandidat skal vise sine pedagogiske evner med en prøveforelesning over et oppgitt emne. Kandidatene skal demonstrere sine evner til å sette seg inn i et emne på kort tid og presentere en god forelesning på studentnivå.

I forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Universitetet i Oslo [\(1\)](#) står det i § 18.1: «Etter at fakultetet har funnet avhandlingen verdig til å forsvares, skal ph.d.-kandidaten prøveforelese. Prøveforelesningen er en selvstendig del av doktorgradsprøven. Hensikten er å prøve kandidatens evne til å tilegne seg kunnskaper utover avhandlingens tema, og evnen til å formidle disse i en forelesningssituasjon».

På tross av disse bestemmelsene har Det medisinske fakultet de senere år stadig oftere akseptert at bedømmelseskomiteen velger et emne for prøveforelesningen som ligger tett opptil eller sammenfaller helt med avhandlingen. Dette ble tematisert allerede i 2013 av tidligere dekanus Per Vaglum [\(2\)](#). Petter Gjersvik tok opp saken på nytt i et debattinnlegg i Tidsskriftet 13.10.2017 [\(3\)](#) og hevdet at den uheldige praksisen ikke var endret på tross av forsikringer fra fakultetets prodekan for forskning, Hilde Nebb, om at saken ville bli fulgt opp. Nebb skrev i en kommentar i Tidsskriftet 5.2.2018 [\(4\)](#) at forskerutdanningen av doktorgradskandidater er et høyt prioritert område og at dekanatet hadde iverksatt flere tiltak for å endre praksis, men at dette ville ta tid.

«Fakultetet har snarere latt praksisen med sammenfall av tema i avhandling og prøveforelesning befeste seg»

Undertegnede har også lenge vært opptatt av denne delen av forskerutdanningen. Etter en gjennomgang må jeg dessverre konstatere at praksis neppe er forbedret, snarere tvert om, i hvert fall innen mitt fag, pediatri. Jeg har sett på de siste 16 doktorgradsprøvene innen barnesykdommer ved Institutt for klinisk medisin ved Universitetet i Oslo og funnet at i samtlige er tema for avhandling og prøveforelesning sammenfallende eller nært beslektet (tabell 1). Noen av temaene er så nært beslektet at kandidaten i utstrakt grad kunne gjenbruke lysbilder.

Tabell 1

Titler på avhandling og prøveforelesning ved doktorgradsprøver i barnesykdommer ved Institutt for klinisk medisin, Universitetet i Oslo 2017–19.

Avhandlingens tittel	Prøveforelesningens tittel
Newborn resuscitation in low-resource settings. Improved methods of bag-mask ventilation at birth	How to change practice in order to save lives at birth
Perinatal hypoxic-ischemic brain injury: detection & intervention. An experimental study in newborn piglets	Reducing newborn mortality: from animal models to the Millennium Development Goals
Neonatal morbidity and survival in extremely preterm infants. Studies on epidemiology, perinatal treatment, parenteral nutrition and early hyperglycaemia	Medisinske langtidskonsekvenser av ekstrem prematur fødsel
Hypothermic neuroprotection in neonatal inflammatory-sensitised hypoxic-ischaemic brain injury	Brain injury and neurodevelopment impairment as complications of serious infection in the neonatal period
Enhanced nutrient supply to very low-birth-weight infants: amino acid levels, brain maturation and phthalate exposure	Outcome in children born with fetal growth restriction
Innate immune response in neonatal hypoxic-ischemic brain injury	Mechanisms of inflammation and therapeutic targets in neonatal brain injury
The pathogenesis of type 1 diabetes – lessons from pancreatic biopsies in the Diabetes Virus Detection Study (DiViD)	Organ-specific endocrine autoimmune diseases – similarities and dissimilarities
Protective effects of NACA and markers of neurodegenerative disease in hypoxia. An experimental study in newborn piglets	Global trends in birth asphyxia
Treatment of acute bronchiolitis; the role of respiratory viruses and allergic disease	Bronchiolitis – past, present, and future?
Mortality, causes of death and end-stage renal disease in type 1 diabetes	Behandlingsmål og behandlingsmuligheter for juvenil diabetes; i dag og i morgen
Transcranial doppler; relative blood flow measurements and monitoring during interventional paediatric cardiac catheterisation	Diagnosis and treatment of stroke in infants and children

Avhandlingens tittel	Prøveforelesningens tittel
Maternal colonization with group B <i>Streptococcus</i> (GBS). Epidemiology, microbiology and clinical outcomes in the Oslo GBS Study	Medfødt CMV-infeksjon – diagnostikk, forebygging og behandling
Effect of hypoxia and reoxygenation on inflammation and DNA repair. A gene expression study in the brain and the lung of newborn mice	Oxygen radical induced diseases in the preterm newborn
Early assessments and prediction of outcome of asphyxiated term infants treated with therapeutic hypothermia	Hjerneskode etter prematur fødsel – årsaker, forebygging og behandling
Early nutrition and risk of type 1 diabetes	The etiology of type 1 diabetes – environmental and genetic factors
Extensive antibiotic treatment and faecal carriage of resistant enterobacteria in children – prevalence and mechanisms	Utfordringer med antibiotikaresistens i pediatrien – sårbare grupper, tiltak og framtidsutsikter

Observasjoner fra vårt institutt og fag tyder på at fakultetet ikke har endret praksis, men snarere latt praksisen med sammenfall av tema i avhandling og prøveforelesning befestet seg. Man kan spørre seg om fakultetet i det hele tatt gjør en selvstendig vurdering av bedømmelseskomiteenes forslag eller bare automatisk godkjenner dem. Dette til tross for Hilde Nebbs forsikringer om at kvalitetsheving av forskerutdanning og doktorgradsprogram har vært høyt prioritert ved fakultetet. Det er synd at våre doktorgradskandidater fortsatt har sett lite til de lovede forbedringer.

LITTERATUR

1. Forskrift for Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Universitetet i Oslo. §18.1 Prøveforelesning.
<https://www.uio.no/om/regelverk/forskning/forskerutdanning/phdforskr.html#toc33>
Lest 24.6.2019.
2. Vaglum P. Doktorgradens prøveforelesning har for snevert emnevalg. Tidsskr Nor Legeforen 2013; 133: 1433–4. [PubMed][CrossRef]
3. Gjersvik P. Prøveforelesningens hensikt undergraves – fortsatt. Tidsskr Nor Legeforen 2017; 137. doi: 10.4045/tidsskr.17.0837. [CrossRef]
4. Nebb H. Prøveforelesning og morgendagens forskere. Tidsskr Nor Legeforen 2018; 138: 218. [PubMed]

Publisert: 9. september 2019. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.19.0449
Mottatt 26.6.2019, godkjent 11.8.2019.
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 11. september 2026.